

Inhoud

Voorwoord	2
Organisatie.....	2
Bestuur KKU.....	2
Opening KKU-seizoen.....	3
Panelenproject.....	5
Thema ‘Klinkende Klokken’	6
Openingstijden van de kerken.....	7
Teams van gidsen.....	7
In de najaarsvergadering werden Ben van Spanje en Marja Branderhorst bedankt voor hun jarenlange inzet.	
Zij ontvingen ook een attentie.....	7
Bijzonderheden uit de kerken.....	7
Kinderen in de kerk.....	8
Aanmelding en indeling van nieuwe gidsen.....	8
Gidsenprogramma.....	9
Samenwerking met Museum Catharijneconvent.....	11
Website (www.kerkenkijken.nl).....	12
Drukwerk.....	13
Publiciteit.....	13
Kerken Kijken in het winterseizoen.....	15
Financiën.....	15
Slotwoord.....	16

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van Kerken Kijken Utrecht (KKU) 2013. Het 31ste seizoen van KKU is op 28 juni op in de Nicolaïkerk geopend. En gewoontegetrouw werd het seizoen op Open Monumentendag (14 september) gesloten.

Hoogtepunt was de onthulling van de eerste panelen, namelijk voor de Nicolaïkerk, op de dag van de opening.

Volgend jaar zullen alle elf KKU-kerken, de Domkerk en Museum Catharijneconvent over zulke panelen beschikken.

Ook dit jaar werd er in het jaarprogramma weer gekozen voor een thema. Onder de titel 'Klinkende Klokken' werd in elk van de KKU-kerken een speeldoos met klokgelui gepresenteerd en informatie gegeven over de klokken (en in een paar gevallen het carillon) van de kerk. In de Nicolaïkerk was bovendien een klokkententoonstelling. En natuurlijk verscheen er weer een mooie zomerfolder. De samenwerking met het Museum Catharijneconvent (MCC) werd voortgezet.

De financiële ontwikkeling blijft enigszins zorgelijk doordat het aantal sponsors is verminderd. Hierdoor kunnen niet alle wenselijke programmapunten worden uitgevoerd. Het aantrekken van twee nieuwe bestuursleden die zich o.a. met sponsoring gaan bezighouden, biedt hopelijk soelaas. Gelukkig overigens bleef de gemeentelijk steun ongewijzigd.

Tot slot wil ik met gepaste trots wijzen op het grote aantal bezoekers dat wij ook dit jaar ontvangen hebben. Met het aantal van 46.796, een lichte groei ten opzichte van vorig jaar, mogen wij best tevreden zijn!

Het bestuur heeft op dit moment geen vaste voorzitter, dit voorwoord is daarom door de samensteller van het verslag geschreven. We willen graag op korte termijn de vacature van voorzitter vervullen.

Met vriendelijke groet,
Aart de Veer, bestuurslid KKU

Organisatie

KKU draagt in de maanden juni, juli, augustus en september zorg voor de toegankelijkheid van het kerkelijk cultureel erfgoed van Utrecht voor de inwoners van Utrecht en haar toeristen. Bezoekers kunnen gratis de belangrijkste monumentale binnenstadskerken van Utrecht bekijken. Ze worden daarbij rondgeleid door vrijwillige gidsen die per kerk een team vormen. KKU heeft inmiddels 219 vrijwillige gidsen die in de zomer actief zijn. Deze openstelling van de kerken dateert van begin jaren '80 van de vorige eeuw toen veel kerken grootschalig zijn gerestaureerd.

KKU ressorteert onder de Stabu, de Stichting Archeologie en Bouwhistorie Utrecht.

Bij KKU ligt de nadruk op de architectuur, de kunsthistorische aspecten van het kerkgebouw, het interieur en de voorwerpen die er zijn aan te treffen. KKU houdt zich niet bezig met de religieuze kant van de kerken. Dat laatste is het werk van de kerkbesturen en kerkbeheerders. Ook zorgt de contactgroep 'Kerk in de City' voor informatie, b.v. door het verspreiden van folders over vieringen, concerten e.d. rond de feestdagen.

Bestuur KKU

KKU wordt geleid door een bestuur van acht leden en een uitvoerend projectcoördinator.

Het bestuur heeft de taken van de bestuursleden expliciet beschreven en verdeeld. Voor de volledigheid volgen hieronder de namen van de bestuursleden per eind november 2013:

Voorzitter	vacature
Secretaris	Guda Irrgang
Penningmeester	Pieter Wittekoek
Bestuurslid algemeen	Hans Gerritse
Bestuurslid vrijwillige gidsen I	Aart de Veer
Bestuurslid vrijwillige gidsen II	Koos Drost
Bestuurslid namens de Gem. Utrecht	Henk Jansen
Bestuurslid namens Kerk in de City	Conny van Lier
Projectcoördinator uitvoering KКУ	Caroline Spierings
Agendalid Museum Catharijneconvent	Douwe Wigersma

In het verslagjaar namen wij, met dank voor de – soms jaren lang – bewezen diensten, afscheid van de bestuursleden Ad Mook en Henk Oudeman (januari), Yttje Knol (april) en Jos Osterhaus (juni). Hans Gerritse trad aan het begin van het jaar toe tot het bestuur, aan het eind van het jaar waren dat Pieter Wittekoek en Koos Drost.

Het bestuur heeft in het verslagjaar 11 keer vergaderd, te weten op 24 januari, 13 februari, 6 en 27 maart, 11 april, 15 mei, 12 juni, 19 juli, 22 augustus, 3 en 31 oktober. Op 19 december, na het verschijnen van dit verslag, vindt de laatste vergadering van dit jaar plaats. Op 7 februari was er een extra vergadering over structuur en taken.

Opening KКУ-seizoen

Op vrijdag 28 juni 2013 vond de opening plaats van het 31^e seizoen van KКУ in de Nicolaïkerk. Deze werd verricht door wethouder F. Lintmeijer van Utrecht.

Het programma bestond uit twee delen: een inhoudelijk voorprogramma over het zomerthema ‘Klinkende Klokken’ en een hoofdprogramma met o.a. de onthulling van de eerste panelen voor de KКУ-kerken, te weten die van de Nicolaïkerk.

Tijdens het voorprogramma waren er lezingen door Malgosia Fiebig, stadsbeiaardier, en Dick van Dijk, bestuurslid van de Utrechtse Klokkenspel Vereniging (UKV). In de pauze bespeelde Malgosia het carillon van de kerk.

Het hoofdprogramma begon, na introductie door het bestuur, met een speech door dhr. Floris de Gelder, voorzitter van de Utrechtse Klokkenspelvereniging (UKG), waarbij hij inging op de relatie tussen KКУ, het UKV en het Utrechts Klokkenuidर्सgilde (UKG) rond het zomerthema. Vervolgens was het woord aan mw. Lianne Peters, sponsor van het panelenproject namens het kfHeinfonds. Wethouder Lintmeijer gaf ten slotte het startschot van het seizoen door de panelen te onthullen.

De opening werd bezocht door een groot aantal gidsen, bestuursleden, vertegenwoordigers van de subsidiegevers, sponsoren en kerkgenootschappen.

Tot slot volgde een goed bezochte, geanimeerde borrel. Tevens kon men kennismaken met de eerste van de serie informatiepanelen en was er gelegenheid de klokkententoonstelling te bezoeken in de noordelijke zijbeuk. Deze tentoonstelling is samengesteld uit bruiklenen van het Museum Klok & Peel in Asten, Noord-Brabant. Hiervoor werd een speciale subsidie verleend door het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Op de volgende bladzijde twee impressies van de opening: Een goed gevulde Nicolaïkerk met Lianne Peters aan het woord / De eerste serie informatiepanelen is opgesteld. (Foto's Henk Jansen)

Een van de panelen voor de Nicolaïkerk: de bouwgeschiedenis. (Foto Henk Irrgang)

Panelenproject

Het 'panelenproject' is bedoeld om voor de twaalf binnenstadskerken en het MCC tweetalige informatiepanelen te vervaardigen. [De panelen voor de Pieterskerk krijgen ook een Franse tekst.] Hierop staat vergelijkbare tekstuele en beeldende informatie over de gebouwen en hun cultuurhistorische waarde. Er zijn teksten gemaakt die ook in aangepaste vorm voor de website worden gebruikt. Vorm en aantal panelen wordt aan de per kerk beschikbare ruimte aangepast. In het KKKU-seizoen (en naar wens daarbuiten) worden de panelen op een goed zichtbare plaats in de kerk opgesteld c.q. opgehangen.

Voor het project is € 71.500,-- nodig, hiervan is in twee 'sponsorronden' ca. € 61.000,- bijengebracht.

De sponsors zijn: VSBfonds, Gemeente Utrecht, Prins Bernard Cultuurfonds, kfHeinfonds, RABO-bank Utrecht, Van Baarenstichting, Utrechts Monumentenfonds, Ridderlijke Duitsche Orde en het Provinciaal Utrechts Genootschap.

Het project is bij de opening op 28 juni officieel gestart met de onthulling van de panelen voor de Nicolaïkerk (zie onder Opening). In de tweede helft van 2013 is gewerkt aan de panelen voor de Domkerk, de St. Catharinakathedraal, het Museum Catharijneconvent, de Pieterskerk en de Jacobikerk. Gestreefd wordt naar plaatsing van de panelen in alle kerken voor het begin van het seizoen 2014. Het project wordt uitgevoerd door Caroline Spierings en Henk Jansen.

Openingstijden & adressen
Opening hours & addresses
28 juni t/m 14 september 2013

St. Augustinuskerk Oudegracht 69
din-vrij 13-17 uur, zat 13-16 uur, Tue-Fri 13-17 hrs, Sat 13-16 hrs.

St. Catharinakathedraal Lange Nieuwstraat 38
din-zat 11-16 uur, Tue-Sat 11-16 hrs.

Domkerk Domplein
ma-vrij 10-17 uur, zat 10-15.30 uur, zon 14-16 uur.
Mon-Fri 10-17 hrs, Sat 10-15.30 hrs, Sun 14-16 hrs.

Doopsgezinde kerk Oudegracht 270
woe-zat 12-17 uur, Wed-Sat 12-17 hrs.

Geertekerk Geertekerkhof 22
din-zat 12-17 uur. Gesloten: 6 en 9 t/m 12 juli, 24, 27, 29 en 31 augustus, 3 t/m 9 en 13 september.
Tue-Sat 12-17 hrs. Closed: July 6 and 9 to 12, August 24, 27, 29 and 31, September 3 to 9 and 13.

Ste. Gertrudiskathedraal en -kapel Willemsplantsoen 2
din-zat 12-17 uur, Tue-Sat 12-17 hrs.

Jacobijkerk Jacobskerkhof 22
din-zat 11-16.30 uur, zon 12-16 uur. Gesloten: 13 juli.
Tue-Sat 11-16.30 hrs, Sun 12-16 hrs. Closed: July 13

Janskerk Janskerkhof 26
din-vrij 12-17 uur, zat 12-16.30 uur. Gesloten: 5, 6 en 27 juli, 13, 14, 15, 17, 28, 29 en 30 augustus.
Tue-Fri 12-17 hrs, Sat 12-16.30 hrs. Closed: July 5, 6 and 27, August 13, 14, 15, 17, 28, 29 and 30.

Lutherse kerk Hamburgerstraat 9
din-zat 11-16.30 uur. Gesloten: 24 t/m 31 augustus.
Tue-Sat 11-16.30 hrs. Closed: August 24 to 31.

Nicolaïkerk Nicolaaskerkhof 9
din-zon 12-16.30 uur. Gesloten: 29 t/m 31 augustus.
Tue-Sun 12-16.30 hrs. Closed August 29 to 31.

Pieterskerk Pieterskerkhof 3
din-zat 11-17 uur. Gesloten: 4 juli vanaf 14 uur, 24, 27 en 28 augustus.
Tue-Sat 11-17 hrs. Closed: July 4 from 14 hrs, August 24, 27 and 28.

St. Willibrordkerk Minrebroederstraat 21
din-zat 11-17 uur, Tue-Sat 11-17 hrs.

Museum Catharijneconvent Utrecht L. Nieuwstraat 38
din-vrij 10-17 uur, zat en zon 11-17 uur.
Tue-Fri 10-17 hrs, Sat and Sun 11-17 hrs.

Kerken kunnen i.v.m. speciale gelegenheden gesloten zijn voor publiek. Actuele informatie vindt u op de website: www.kerkenkijken.nl
Because many churches are still used for services churches may be closed. Please visit the website for up-to-date information: www.kerkenkijken.nl

Cultuurhistorisch project
Kerken Kijken Utrecht
28 juni t/m 14 september 2013

Voor de 31ste maal opent het cultuurhistorisch project **Kerken Kijken Utrecht** de deuren van twaalf prachtige monumentale kerkgebouwen in de binnenstad van Utrecht. Ruim 200 gidsen staan klaar om u gedurende de hele zomer kennis te laten maken met de architectuur en de cultuurgeschiedenis van deze kerkgebouwen.

In alle kerken zijn korte beschrijvingen van de bezienswaardigheden aanwezig. Tevens verzorgen de aanwezige gidsen rondleidingen. Zowel de toegang als de rondleidingen zijn gratis.

Voor openingstijden en actuele informatie:
www.kerkenkijken.nl

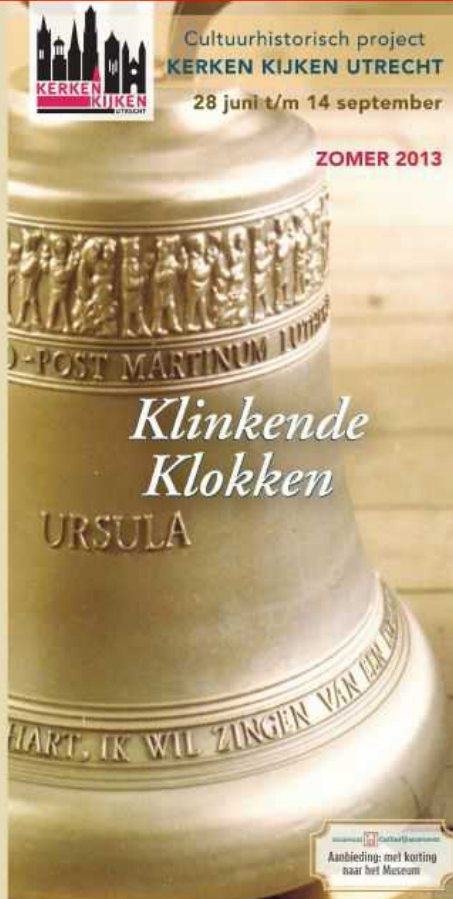

Kerken Kijken Utrecht is een cultuurhistorische organisatie en beschikt over een jaarlijkse gemeentelijke subsidie maar is ook afhankelijk van donaties van particulieren, fondsen en bedrijven.

Wilt u ons steunen meld u dan aan als gids en/of donateur. U kunt uw gift overmaken naar bankrekening 1117 99 619 t.n.v. Kerken Kijken Utrecht. Voor aanmelding als gids en meer informatie: www.kerkenkijken.nl

Ch is een uitgave van Kerken Kijken Utrecht, 2013. Vormgeving: Caroline Hugenrover, www.ch-onwerp.nl Druk: Luckluis Urzula, Lutherse Kerk. Foto omslag: ELG Utrecht

Cultuurhistorisch project
KERKEN KIJKEN UTRECHT
28 juni t/m 14 september
ZOMER 2013

Klinkende Klokken

URSULA

MART. IK WIL ZINGEN VAN UIN

English summary inside
Toegang gratis | Free admission

UTRECHT

Aanbieding: mel korting naar het Museum

Drie pagina's van de zomerbrochure. Van rechts naar links titelpagina, Introductie en sponsors, Openingstijden en adressen van de kerken.

Thema 'Klinkende Klokken'

Het zomerthema van dit jaar was 'Klinkende Klokken'. Hierin stonden de klokken van onze kerken en de carillons centraal. Het thema is uitgewerkt samen met het UKV en UKG.

In de kerken werden de bezoekers speciaal op het thema geattendeerd middels een informatieblad met inleiding en bijzonderheden over de klokken in de betreffende kerk, én door een speeldoos met daarin een opname van de eigen kerkklok. Men hoefde dus niet te wachten tot de kerkklokken 'echt' gingen luiden. De geluidsoptnamen zijn gemaakt door Theo van Soest.

In de Nicolaïkerk was een tentoonstelling rond het thema met bruiklenen uit het Museum Klok & Peel te Asten, gesponsord door het Prins Bernhard Cultuurfonds. Deze expo trok veel belangstelling, ook de video die in de sacristie werd getoond.

De zomerbrochure (zie boven) stond grotendeels in het teken van het thema, met aandacht voor alle kerken en hun bijzonderheden op het gebied van klokken/carillons. Aan het oudste slingeruurwerk in de Geertekerk, het jubileum van de Lutherse kerk en de klokkenroof in de oorlog (Geerte, Catharina, Augustinus) werd een speciale paragraaf gewijd. Met de tabel 'Waar en wanneer klinken welke klokken' had KKV misschien wel een primeur ...

Het thema is inhoudelijk uitgewerkt door oud-bestuurslid Chris van Deventer, Dick van Dijk namens het UKV/de Nicolaïkerk, en Caroline Spierings en Aart de Veer (KKU). Caroline Hogervorst verzorgde de vormgeving van de brochure en de foto's werden gemaakt door Henk Jansen, Paul Fournier, Het Utrechts Archief, Wikimedia en ELG. Dit jaar werd weer een Engelse samenvatting in de brochure opgenomen: Resounding Bells.

Openingstijden van de kerken

De meeste kerken openen het seizoen op of direct na 28 juni. Traditiegetrouw eindigde het KKU-seizoen op Open Monumentendag, dit jaar op zaterdag 14 september.

Niet alle kerken waren gedurende het gehele seizoen open. Zo waren bijvoorbeeld enkele kerken eind augustus gesloten in verband met het Festival Oude Muziek. Door een tekort aan gidsen was ook een enkele kerk een vaste dag per week gesloten (Doopsgezinde kerk: dinsdag). Voor de meeste kerken geldt dat ze open waren van dinsdag t/m zaterdag in de (late ochtend en) middag. De Jacobi- en Nicolaïkerk waren ook zondagmiddag open. De St. Augustinuskerk moest, in tegenstelling tot wat in de zomerfolder vermeld staat, om 16.00 uur sluiten doordat aan het eind van de middag geen beheerder aanwezig is die de kerk kan sluiten.

Teams van gidsen

Elke deelnemende kerk heeft een vast team van gidsen, geleid door één of meerdere teamleiders. Het bestuur onderhoudt de contacten met deze team(leider)s en organiseert samen met de teamleider-gidsencoördinator, Gea Rodermond, tweemaal per jaar een gezamenlijk overleg. Als vertegenwoordiger van de Domkerk wordt het hoofd van de Educatieve Dienst, Günther Nieuwdorp, uitgenodigd. Aan de voorjaarsvergadering kunnen ook de kerkbesturen deelnemen.

In de najaarsvergadering werden Ben van Spanje en Marja Branderhorst bedankt voor hun jarenlange inzet. Zij ontvingen ook een attentie.

In 2012 waren de volgende kerken en teamleiders bij KKU betrokken:

Kerk	Teamleider(s)
St Augustinuskerk	Heinz Spijksma
St Catharinakathedraal	Mieke Kapteijn en Loek van Lon
Doopsgezinde kerk	Mariet Peddemors en Truus Akkerman
Geertekerk	Wim van Vugt en Wil van Rijswijk
Ste Gertrudiskathedraal	Jan van Hees
Jacobikerk	Biem Lap en Jules Langenberg
Janskerk	Yvonne Ast en Peter van de Coolwijk
Lutherse kerk	Ben van Spanje, opgevolgd door Loes Koster en Bertje Grotenhuis
Nicolaïkerk	Kees Kooij, en Marja Branderhorst, de laatste opgevolgd door Arthur van der Hurk
Pieterskerk	Gea Rodermond en Nel van de Ridder
St Willibrordkerk	Jaap Oosterhoff en Rien Stein

Bijzonderheden uit de kerken

Domkerk

Een van de rondleiders, Günther Nieuwdorp, heeft een uitgebreid onderzoek gedaan naar de sporen in de Domkerk die refereren aan de klokken in de Domtoren. De 40 rondleiders van de Educatieve Dienst hebben zich hierin verdiept en konden daardoor ook informatie over het KKU-zomerthema geven.

Geertekerk

Dat zich hier het oudste torenslingeruurwerk van Nederland bevindt, kreeg veel belangstelling. Zie ook onder publiciteit. L.A.A. Romeyn gaat in een artikel nog dieper op deze stof in.

Wim van Vugt kwam met een uitgebreid jaarverslag dat deels met hetgeen u nu leest kan concurreren.

Jacobijkerk

Enkele gidsen hebben een thematische rondleiding gegeven aan medegidsen. Onderwerpen waren de Reformatie, de bouwgeschiedenis en de symboliek van koorhekken en de kansel. Dit werd als zeer stimulerend ervaren.

Janskerk

Op 28 oktober 2012 overleed Koos van Oord (dit kon niet meer in het vorige verslag verwerkt worden). Hij had speciale belangstelling voor middeleeuwse geschiedenis en gidste in verschillende kerken, waaronder enkele jaren in de Janskerk en Pieterskerk. Hij werd 63 jaar oud.

Lutherse kerk

De kerk vierde dit jaar haar 400-jarig bestaan. Teamleider Ben van Spanje nam op 19 oktober afscheid en kreeg een cadeau van de Kerkenraad. Hij blijft wel gidsen.

Nicolaïkerk

Er was veel belangstelling voor de klokkententoonstelling, vooral ook van kinderen (bespelen van het stokkenklavier!). Aan een onderdeel van de expositie en aan het in de kerk opgestelde torenuurwerk ontstond een beschadiging, beide werden gelukkig met behulp van deskundigen/vrijwilligers hersteld. Invalgids Wim Oudenaarden schreef een geestige impressie over zijn ervaringen met 66 bezoekers van zeer diverse pluimage op één middag.

Voor het afscheid van Marja Branderhorst, zie onder Teams van gidsen.

Pieterskerk

Hero Hooijer sloeg zijn tent in het Utrechtse op en gidste elke week in de Pieters- en Doopsgezinde kerk. Hij maakte een mooie fotoreportage.

Op 'Open Monumenten Klassendag' kwamen 100 kinderen op bezoek. Er verscheen een mooie flyer waarop o.a. de Pieterskerk is afgebeeld. Scholiere H. van der Linde kwam haar eigen naam op een grafsteen tegen en maakte daarvan een afdruk.

Kinderen in de kerk

Ook dit jaar waren er weer zoekplaten in de kerken aanwezig. Hiervoor zorgden Rixt van de Voorde en Petra Gerritse. Flip Remmers nam afscheid van het team en ontving een attentie van het bestuur.

Aan de hand van deze tekeningen konden kinderen op zoek gaan naar bijzondere objecten en afbeeldingen in de verschillende kerken. Op de voorkant van de zoekplaat staat een tekening (kleurplaat) van Dick Bruna, voorstellende Nijntje met kerk.

Het project 'Leerling als gids', nu bekend onder 'Cultuur van de kerk' heeft dit jaar geen vervolg gekregen door het ontbreken van gelden. Een oproep aan scholen om het project deel te nemen heeft geen reacties opgeleverd. Als scholen zich alsnog aanmelden zullen zij een hogere bijdrage moeten betalen. Het lesmateriaal moet worden bijgedrukt en aangepast.

Zie ook de Pieterskerk onder 'Bijzonderheden uit de kerken'.

Aanmelding en indeling van nieuwe gidsen

Er zijn dit jaar veel aanmeldingen geweest: bijna 50, terwijl dit aantal de afgelopen twee jaar nog geen 20 was. Men heeft zich aangemeld na het lezen van flyers, oproep in een tijdschrift, de krant, de website of via de 'eigen' kerk. Een betrekkelijk groot gedeelte van de aangemelde gidsen is jong en enthousiast maar heeft nog geen baan. Het is dus de vraag of deze kunnen blijven.

Er waren intake/informatiegesprekken in groepsverband en individueel voor hen die daar niet bij konden zijn, meestal in de Pieterskerk. In de Domkerk werd een training gegeven voor de mensen die de eerste

keer niet konden komen. Dit bleek een succes te zijn omdat het de nieuwe gidsen ook de gelegenheid gaf om hun ervaringen in de verschillende kerken uit te wisselen. Dit jaar waren er weer een paar mensen die via de kerk kwamen en daarom menen geen nadere informatie over KKU of training nodig te hebben. Vanuit KKU wordt wel aanbevolen de algemene training te volgen.

Optreden in de Pieterskerk van FACO (Fine Arts Chamber Orchestra) onder leiding van Melvin Margolis op de sluitingsbijeenkomst van het KKU-zomerseizoen. Zie volgende bladzijde. (Foto Kees van Drunen)

De royale aanmelding vroeg een andere instelling van de teamleiders. Waar de laatste jaren een nieuwe gids in het team opgevangen kon worden o.a. om leemtes in het rooster op te vullen, moest nu een rooster dat al rond was omgegooid worden om nieuwe mensen een kans te geven ook te komen gidsen. 'Oude' gidsen moest soms gevraagd worden een stapje terug te doen. Soms konden nieuwe gidsen boventallig meedraaien om ervaring op te doen.

Het overstappen van gidsen naar een andere kerk is in principe mogelijk, maar goede communicatie tussen de teamleiders, en waar nodig terugkoppeling naar het bestuur, blijkt hier nodig te zijn. Ook de communicatie over aanname, indeling en opname in de centrale administratie van KKU heeft meer aandacht nodig.

Het 'Draaiboek aanmelden en kennismaking nieuwe gidsen' en het document 'Taken van de teamleider KKU' zijn op grond van ervaringen in dit seizoen licht herzien.

Gidsenprogramma

Tijdens de drie zomermaanden zijn onze gidsen druk met hun bezoekers in de kerken. Maar buiten het KKU-seizoen worden er activiteiten voor de gidsen zelf georganiseerd.

Op 26 januari was er in de St. Augustinuskerk een lezing door prof.dr. Hans Renes met als thema 'Utrecht, een kerkenstad in goede en slechte tijden'. Op 27 april bezochten we het Centraal Museum met een rondleiding door de tentoonstelling 'In Vredesnaam'.

Aandachtig KKU-gehoor in de Mariakerk te Bussum op de jaarlijkse excursie. (Foto Henk Jansen)

Over de opening van het seizoen leest u elders in dit verslag. De sluiting, alleen bedoeld voor de gidsen, vond plaats op 28 september in de Pieterskerk. Na een korte terugblik op het seizoen vanuit het bestuur was er een optreden van het orkest FACO (Fine Arts Chamber Orchestra) onder leiding van Melvin Margolis, zie de afbeelding op de vorige bladzijde. Het programma met werken voor strijkers van o.a. Haydn, Janacek en Gershwin werd zeer gewaardeerd. De bijeenkomst werd afgesloten met een ruim aangeklede borrel.

Tijdens het seizoen ontvingen alle gidsen van onze hoofdsponsor, de Gemeente Utrecht, het prachtige boek van Bettina van Santen: 't Komt in orde – Het ware verhaal achter Villa Jongerius.

Op 12 oktober heeft de jaarlijkse excursie plaats gevonden. Eerst bezochten we in Bussum de prachtige Mariakerk van J. Cuypers. Na de lunch in Naarden-Vesting maakte een deel van de groep een stadswandeling en kregen de anderen een rondleiding in de Grote Kerk. Er namen ca. 90 gidsen deel. De organisatie was in handen van oud-bestuurslid Yttje Knol.

Op 29 november ten slotte vindt de laatste lezing van het verslagjaar plaats: Charlotte Broer en Martin de Bruijn spreken in de Willibrordkerk over de eerste kerken op het Domplein naar aanleiding van hun hierover verschenen boek. Op deze dag verschijnt tevens dit jaarverslag.

Samenwerking met Museum Catharijneconvent

De samenwerking tussen KKU en Museum Catharijneconvent (MCC) is in het verslagjaar voortgezet. Namens het MCC is Douwe Wigtersma agendalid van het KKU-bestuur.

De samenwerking bevordert de belangstelling van gidsen en kerkbezoekers enerzijds en museumbezoekers anderzijds voor elkaars gebouwen, projecten en tentoonstellingen. Wederzijdse verspreiding van folders – zomerthema, exposities enz. – speelt hierin een rol. Het MCC had weer een eigen pagina in de zomerbrochure, met een aanbieding plus de aankondiging van de tentoonstellingen ‘Goddelijke inspiratie’ en ‘Vormen van verdraagzaamheid’.

De gidsen van KKU zijn standaard uitgenodigd voor de – voor hen gratis – lunchlezingen. Velen hebben hiervan gebruikgemaakt.

Het MCC zal ook worden voorzien van panelen, deze zijn aan het eind van het verslagjaar bijna klaar. Het MCC draagt hieraan ook zelf financieel bij.

Bezoekersaantallen

In 2012 waren de KKU-kerken samen goed voor 46.796 bezoekers. In dit verslagjaar 2013 was het aantal bezoekers 47.974. Het bezoek is daarmee licht gestegen (+2,5%). In de Domkerk zijn in deze periode van Kerken Kijken 77.075 bezoekers geweest. Dit betekent een stijging van 7,9% ten opzichte van vorig jaar (71.404).

Het totale aantal bezoekers van Kerken Kijken én de Domkerk in de zomer van 2013 is dus 125.049 (een stijging van 6,1%).

[De getallen hebben de schijn van exactheid, maar natuurlijk is het soms, vooral bij drukte, niet mogelijk om precies te turven, evenmin als de herkomst van de bezoekers op te vragen.]

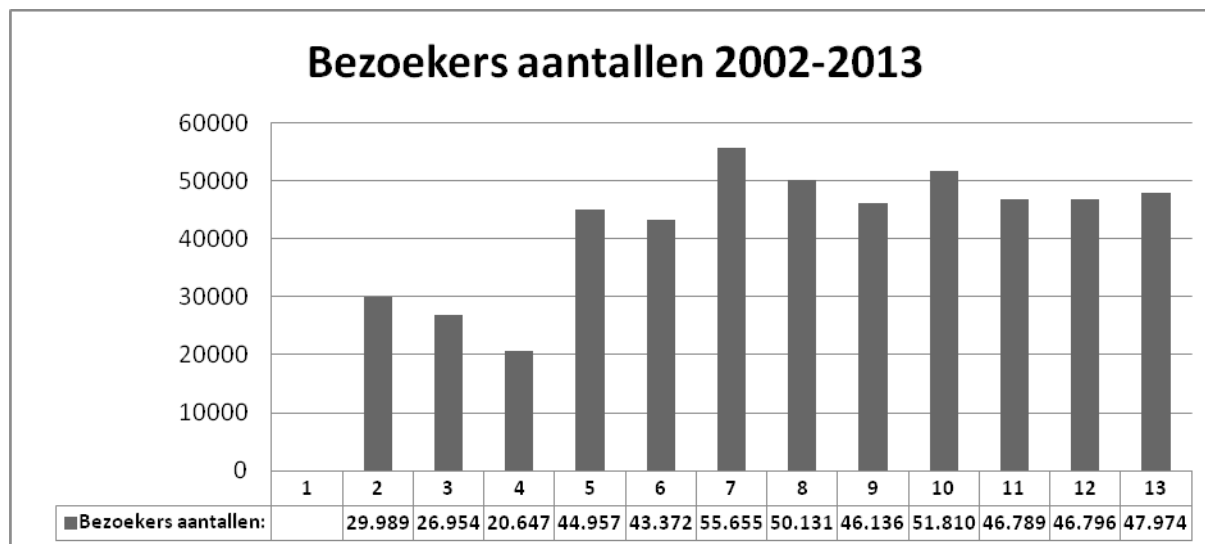
Enkele bijzonderheden over de tabel:

In de St. Willibrordkerk worden de bezoekers niet geturfd naar herkomst.

In de Catharinakathedraal is het totaal voor Nederland op grond van de spreiding bij andere kerken herverdeeld over Stad Utrecht, Provincie Utrecht en Rest Nederland.

In de Doopsgezinde en de Jacobikerk zijn de bezoekers op Open Monumentendag ook naar herkomst verwerkt.

De getallen van Jacobi- en Nicolaïkerk zijn inclusief zondagmiddagbezoek.

Bezoekersaantallen Kerken Kijken Utrecht 2013

	Pieterskerk	Catharinakathedraal	Luthersekerk	Doopsgezindekerk	Janskerk	Augustinuskerk	Jacobikerk	Nicolaikerk	Geertekerkerk	Gertrudiskerk	Willibrorduskerk	Totaal 2013
Stad Utrecht	901	1801	729	1233	751	810	1043	675	397	537		8877
Provincie Utrecht	736	1315	778	985	632	464	642	636	291	326		6805
Rest Nederland	1151	1943	1417	903	894	693	854	1018	611	581		10065
Belgie	114	165	82	53	74	31	130	57	24	21		751
Duitsland	174	97	119	84	112	121	123	56	42	49		977
Groot-Brittannië	104	122	109	124	85	67	86	60	54	31		842
Frankrijk	164	144	51	21	65	29	66	33	7	37		617
Spanje	264	328	105	72	179	86	200	46	67	74		1421
Italië	578	232	101	54	189	74	129	59	48	56		1520
Oost Europa	108	47	36	16	69	20	26	14	22	35		393
Rest Europa	118	132	45	29	90	35	104	30	17	36		636
Rest wereld	161	229	95	96	145	80	232	82	44	63		1227
Open tuinen dag	1102											1102
OMD	1017	552	788		687	178		331	452	264		4269
Tot. – Willibrord												39502
Totaal	6692	7107	4455	3670	3972	2688	3635	3097	2076	2110	8472	47974

Website (www.kerkenkijken.nl)

De website wordt beheerd door Caroline Spierings, projectcoördinator KKK. Zij zorgt voor de plaatsing van diverse onderdelen, zoals het beheren van de openbare agenda, de nieuwsvoorziening en de informatie. Tevens verzorgt zij de inkomende elektronische post en de verwerking ervan.

De website is een goed hulpmiddel gebleken om de openingstijden van de kerken te vermelden, zodat bezoekers niet voor een gesloten deur komen te staan. Ook de informatie ten behoeve van de gidsen zoals mededelingen voor de opening- en sluitingsbijeenkomst, excursie enz. worden op de website geplaatst.

In verband met het zomerthema 'Klinkende Klokken' is uitgebreide informatie over de klokken en carillons van alle kerken geplaatst. Deze bevat naast het aantal klokken per kerk een beschrijving (met namen) en een vermelding van de luidtijden.

De bezoekfrequentie van de website in 2013 (t/m oktober) vindt u in onderstaand diagram. Het totaal aantal views bedraagt 60.302, gemiddeld dus ruim 6.000 per maand. Dit is aanzienlijk meer dan vorig jaar, het gemiddelde was toen nog geen 4.000. De website lijkt dus in toenemende mate een belangrijk medium te zijn voor overdracht van informatie van KKK. Het maximum viel evenals in vorige jaren in juli, we hebben

dan immers juist de opening achter de rug met extra publiciteit. De toename in oktober is het gevolg van het dagmaximum van 1.054 op de 16^e, de verklaring hiervan is vooralsnog niet bekend.

Drukwerk

Ook is er dit jaar weer een aantrekkelijke folder gemaakt met daarop vermeld het zomerprogramma. Zie verder onder Thema 'Klinkende klokken'. Van deze folder zijn 15.000 exemplaren gedrukt en verspreid, zie de afbeelding op blz. 6.

De vorig jaar gedrukte nieuwe vaste brochure, waarin de kerken beknopt worden beschreven en op een binnenstadkaart aangegeven, is weer veel uitgedeeld en gebruikt. Er zijn drie versies: een Nederlands/Engelse, een Duits/Franse en een Spaans/Italiaanse. De totale oplage was 60.000. In 2014 moet bekeken worden of er al moet worden bijgedrukt.

Ook in 2012 is de Pelgrimspas, een initiatief van 'Kerk in de City', weer uitgereikt aan belangstellenden. Dit is een klein boekje waarin de Utrechtse Binnenstadskerken worden voorgesteld en waarin bezoekers stempels van alle kerken kunnen sparen. Bij een vol boekje ontvangen zij een certificaat in de Domkerk. In het seizoen 2012 zijn 25 certificaten uitgedeeld aan mensen, die de hele route volbracht hadden. De coördinatie is in handen van Conny van Lier.

Publiciteit

In verschillende bladen zijn artikelen verschenen over Kerken Kijken. Die in het Algemeen Dagblad (4 juli) en de Telegraaf (27 juni) reproduceren we hieronder.

Ook in Dichtbij werd aandacht besteed aan K KU, namelijk in het artikel 'Utrecht bruisende stad' van 10 juli. Het Stadsblad Utrecht publiceerde op 3 juli het artikel 'Oudste uurwerk in Geertekerk' van de hand van Paul Fournier.

Kerken als attractie

Informatieborden voor bezoekers monumenten

UTRECHT • Twaalf monumentale kerken in de Utrechtse binnenstad krijgen deze zomer informatiepanelen. In de Nicolaïkerk staan ze inmiddels. De kerken worden hiermee nog meer een toeristische attractie.

PETER VAN DE VUSSE

De informatieborden hangen samen met het cultuurhistorische evenement Kerken Kijken, dat aan zijn 31ste seizoen is begonnen. Met het project is 70.000 euro gemoeid.

De eerste zes dubbele borden staan inmiddels in de Nicolaïkerk. Voor de bezoeker bieden zij informatie over de bouwgeschiedenis, bouwtekeningen en restauratie, maar ook informatie over het interieur zoals ramen, grafstenen en orgels. Ook het gebruik van de kerk na de reformatie staat beschreven, zegt Henk Jansen van monumentenzorg.

Alle kerken, die meedoen aan het project Kerken Kijken Utrecht krijgen nog deze zomer de informatiepanelen. Hoeveel panelen per kerk, is afhankelijk van de relevante informatie en de beschikbare ruimte. In de Jacobijkerk komen bij voorbeeld acht dubbele borden, in de Lutherse kerk maar vier.

Kerken Kijken Utrecht trekt zo'n 50.000 bezoekers en toeristen. Dit jaar staan de kerkklokken of carillons (Domkerk en Nicolaïkerk) centraal. Bestuurslid Aart de Veer zegt

Met de klok mee: de geroofde klokken van de Catharinakathedraal, de klokken van de Geertekerk, het torentje van de Augustinuskerk en de luidklok van de Lutherse kerk. FOTO'S JEF NEVEN, P. FOURNIER, M. BURUMA, EVANGELISCH-LUTHERSE GEMEENTE

dat in sommige kerken grote zware klokken zitten die door de eeuwen heen werden geluid bij branden of bij de viering van feesten. Het gaat bij voorbeeld om de Domkerk, de Jacobijkerk, de Nicolaïkerk en de Geertekerk. „Andere kerken zoals de Doopsgezinde kerk – oorspronkelijk een schuilkerk – bezitten geen toren; toch staat er in deze kerk een

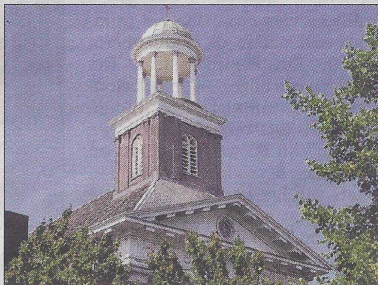
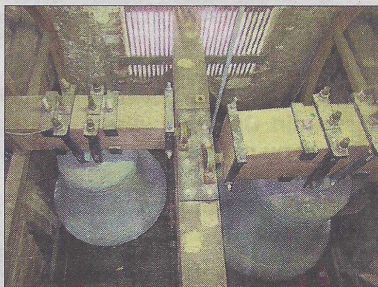
klokje in de hal. Het is een soort bel om het begin van de dienst aan te geven. Ook de Lutherse kerk, die dit jaar 400 jaar bestaat, heeft geen traditionele klok in een toren.”

Interessant zijn de muziekdozen met het geluid van de kerkklok, als onderdeel van Kerken Kijken. Elke kerk heeft een eigen mp3-speler met daarop klokgeluid of beiaardspel van

de desbetreffende kerk. Op de site van Kerken Kijken staan de tijden, waarop de klokken van de kerken ook zelf te horen zijn.

Opmerkelijk is dat Kerken Kijken voor het eerst een surplus heeft aan gidsen voor de rondleidingen. „Er zijn 40 nieuwe aanmeldingen,” zegt De Veer.

www.kerkenkijken.nl

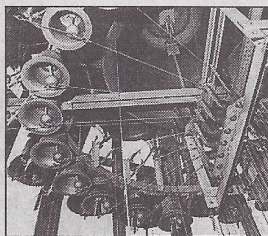
KLINKENDE KLOKKEN

Deze zomer staan bij het cultuurhistorisch project **Kerken Kijken Utrecht** de klokken en carillons centraal. En omdat de kosters de klokken niet de hele dag kunnen luiden, heeft elke kerk een muziekdoos die het klokgeluid van de betreffende kerk laat horen.

De kerkklok is een oud fenomeen. Italië had in de vierde eeuw al een kerkklok en in Utrecht luidden de klokken in 754 tijdens de begrafenis van

Bonifatius. Middel-eeuwse klokken riepen monniken op tot gebed en later ontstond klokgeluid voor kerkelijke en openbare doeleinden. Klokken, altijd uit brons gegoten, worden nog steeds regelmatig handmatig geluid door kosters en leden van het klokkenluidergilde.

Al jaren openen Utrechtse binnenstadskerken in de zomermaanden hun deuren voor **Kerken Kijken Utrecht**. Zo

• De klokken en carillons staan centraal bij **Kerken Kijken Utrecht**.

kunnen belangstellen de kerken in en krijgt men uitleg over het kerkgebouw. Met de zogenoemde Pelgrimspas kan men een pelgrimstocht langs

de twaalf kerken in Utrecht maken. De tocht voert langs de kerken die al dan niet een pelgrimstraditie hebben. Het einddoel is de Domkerk. Heeft u alle kerken bezocht en uw pelgrimspas laten afstempelen, dan wacht u bij het einddoel een attentie. U hoeft geen haast te maken, u heeft vanaf morgen tot en met 14 september de tijd om de stempels te verzamelen.

Voor info: www.kerkenkijken.nl

Kerken Kijken in het winterseizoen

Evenals vorig jaar zijn in de winterseizoenen (2012-2013 en 2013-2014) acht van de elf KKU-kerken ook regelmatig open (geweest), vooral op de zaterdag. De Lutherse Kerk, de Doopsgezinde Kerk en de St. Augustinuskerk zijn niet open. De Domkerk is vrijwel dagelijks open.

Drie kerken voeren hun winterprogramma uit onder de vlag van KKU: Geertekerk, Jacobikerk en Pieterskerk. Gidsen konden een beroep doen op de reisdeclaratieregeling. Het is nog niet zeker of hiervoor ook in het volgend jaar fondsen zijn.

Het bestuur heeft voor een flyers gezorgd waarop de openstelling van alle kerken vermeld staat.

Financiën

In de tabel hieronder ziet u de begroting en de voorlopig realisatie. Het bestuur was gedwongen de begroting in de loop van het seizoen terug te brengen door tegenvallende inkomsten uit sponsoring. Door minder te ramen voor drukwerk, te bezuinigen op de excursiepost en twee posten te schrappen konden we uitgaan van een begroting van 27.200. De voorlopige uitgaven in 2013 (per 24 november) zitten nog net onder deze bijgestelde begroting.

Kosten	Begroting 2013	Voorlopige realisatie
Organisatie	12.000,00	12.000,00
Drukwerk / folders	6.500,00	4.239,00
Excursie gidsen	4.000,00	3.082,00
Programmakosten	4.000,00	3.103,00
Publiciteit	1.000,00	0
Reiskosten gidsen	2.000,00	1.108,00
Scholing gidsen	1.000,00	0
Opening en sluiting seizoen	1.500,00	1.536,00
Lezingen gidsen	0,00	785,00
Bankkosten	200,00	86,00
Kosten website	500,00	227,00
Onvoorzien		207,00
Totaal	32.700,00	26.373,00

Inkomsten	Begroting 2013	Ontvangsten
Gemeente Utrecht	24.000,00	24.000,00
Sponsoren *	8.250,00	3.250,00
Overige inkomsten	200,00	41,50
Voordelig saldo	250,00	-918,50
Totaal	32.700,00	26.373,00

*De sponsoren zijn:

Ridderlijke Duitse Orde	1.500,00
Protestantse Kerk Nederland	750,00
Prins Bernhard Cultuurfonds	500,00
Rabobank Utrecht	500,00
Totaal	3.250,00

Slotwoord

Terugkijkend op de zomer van 2013 kunnen we zeggen dat Kerken Kijken Utrecht weer een geslaagd seizoen achter de rug heeft, met veel bezoekers en veel publiciteit.

Heel veel mensen hebben zich hiervoor ingezet en hebben dit mogelijk gemaakt. Onze dank gaat dit jaar dan ook uit naar:

- alle vrijwillige gidsen, hun teamleiders en de gidsencoördinator;
- alle kerk- en parochiebestuurders, beheerders en koster en andere betrokkenen van de deelnemende kerken;
- de gemeente Utrecht voor haar onmisbare financiële en inhoudelijke bijdragen;
- onze sponsors voor hun eveneens onmisbare bijdragen, in het bijzonder ook voor de panelen;
- de Nicolaïkerk voor de gastvrijheid bij de opening van het seizoen;
- het UKV en UKG voor de samenwerking rond het thema 'Klinkende Klokken'
- de St. Augustinuskerk, het Centraal Museum, de Pieterskerk en St. Willibrordkerk waar lezingen, rondleidingen en de afsluiting plaatsvonden, en de sprekers die daar optraden alsmede het orkest FACO;
- oud-bestuurslid Yttje Knol voor het organiseren van de excursie;
- allen die hielpen om brochures, posters en vouwbladen bij hotels, bibliotheken, kerken, VVV's etc. in hun buurt of woonplaats te verspreiden;
- Museum Catharijneconvent voor de goede samenwerking.

Allen hartelijk dank !

Samenstelling: Aart de Veer, met bijdragen van andere bestuursleden en teamleiders. Omslagontwerp: Caroline Hogervorst. Foto's omslag Wikimedia, Henk Jansen, ELG Utrecht, Henk Irrgang.